

персонажі М. В. Гоголя — Коробочка та Собакевич, життя яких проходить і закінчується виключно в межах власного маєтку.

Втеча українців від суспільного життя до природи (відомий український антеїзм — любов до природи) є в певному сенсі втечею від частини свого «я», поразенством, рисою ментальності, яка так чи інакше притаманна багатьом генераціям бездержавного українства, багатомільйонної нації, що протягом усієї історії мала лише фрагментарну державність, а отже, не знаходила можливостей для самореалізації. Численні невдачі українців у спробах створення власної національної держави сформували певну психологічну травму, яка успадковується прийдешніми поколіннями від минулих у вигляді панівної непевності у своїх силах, байдужому ставленні до суспільно-політичних справ. Інтроверсивний індивідуалізм пересічного українця має за підсумок егоцентризм, який призводить до браку дисципліни, браку підпорядкування, знецінення власних авторитетів, загалом до нездатності створити свою владу, а головне — утримати її, до утопічного гасла: «Україна без влади і без підвладних». Тобто, у кінцевому рахунку, на думку переважної більшості дослідників, саме індивідуалізм української ментальності виступає підмогою для виникнення загального анархізму, який детермінує недостатню державну дієздатність українства, його слабку здатність до інтеграції.

О. І. Романюк, доктор політичних наук, професор

ПРОБЛЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ КРИЗИ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

Російська військова агресія проти України, що здійснена всупереч фундаментальним засадам міжнародного права, системи європейської безпеки та українсько-російських договорів, підриває підвалини світового порядку, який був створений після Другої світової війни, з великими труднощами збережений у роки холодної війни та усталений після загибелі комуністичного світу. Російська агресія створила реальну загрозу існуванню Української держави. Політичні та економічні санкції, що сьогодні застосовує до Росії цивілізований світ, поки що не довели свою ефективність. Наявність у Росії великого ядерного потенціалу є чинником, який стримує застосування проти агресора заходів військового характеру. В такій ситуації постало запитання: що має робити Україна для захисту свого суверенітету та незалежності в умовах, коли супротивник значно переважає в економічній та військовій сферах? Існують дві пропозиції з його розв'язання.

Перша — відмова Україні від без'ядерного статусу і створення власної ядерної зброї. Деякі фахівці вважають, що технологічно Україна може впо-ратися з цим завданням. Якщо це й так, то великий сумнів викликає здатність нашої держави найближчим часом фінансово забезпечити реалізацію атомного проекту. До того ж вихід із договору про нерозповсюдження ядерної зброї викликає негативну реакцію з боку міжнародного співтовариства, підтримка якого так необхідна Україні.

Друга — вступ України до НАТО, що забезпечить її «атомною парасолькою». Відповідно до п'ятої статті Північноатлантичного договору збройний напад на одну або декілька країн альянсу розглядається як напад на всі його країни. Але, по-перше, вступ до НАТО передбачає тривалий багатоступеневий процес, що включає політичний діалог та військову інтеграцію, а також відповідність країни певним вимогам. По-друге, оскільки рішення в НАТО ухвалюються консенсусом, не виключена ймовірність того, що одна із 28-ми країн — членів НАТО буде проти членства України в організації, оскільки це може втягнути альянс у воєнний конфлікт з Росією.

Ураховуючи проблематичність реалізації перших двох пропозицій, я висуваю третю, сутність якої полягає у створенні нового воєнно-політичного блоку за участю України та інших держав, що можуть стати об'єктом військової агресії з боку російського імперіалізму. Цей блок територіально має охопити простір від Чорного моря до Балтійського (можлива назва — Організація Чорноморсько-Балтійського Договору). Головна мета ОЧБД полягатиме у створенні ефективної системи колективної безпеки країн цього простору, що гарантувала б їх від можливості нової російської агресії. Потенційними учасниками блоку можуть бути тринадцять країн (див. таблицю).

Т а б л и ц я

Країни — потенційні учасники Організації Чорноморсько-Балтійського Договору та їх мотивації до вступу

Країна	Територія, кв. км	Населення, тис. осіб	Мотивація до вступу
Україна	603 700	46 315	Російська агресія 2014 р., окупація Криму
Грузія	69 700	4 385	Російська агресія 2008 р., окупація Абхазії та Північної Осетії
Молдова	33 843	3 396	Окупація російськими військами Придністров'я
Румунія	237 500	22 277	Підтримка етнічно близької Молдови, створення умов для возз'єднання румунського етносу

Країна	Територія, кв. км	Населення, тис. осіб	Мотивація до вступу
Литва	65 200	3 484	Загроза російської окупації, заяви Росії про утиски етнічних росіян та російськомовного населення в цих країнах, пам'ять про 1940 р.
Латвія	64 589	2 267	
Естонія	46 227	1 341	
Польща	312 685	38 636	Небажання наближення Росії до своїх кордонів, пам'ять про напад СРСР на Польщу в 1939 р., придушення радянськими військами народного повстання 1956 р. в Угорщині, «празької весни» 1968 р. у Чехословаччині
Угорщина	93 030	10 059	
Словаччина	48 845	5 431	
Чехія	78 866	10 241	
Азербайджан	86 600	9 235	Окупація Вірменією, яку підтримує Росія, Нагірного Карабаху
Туреччина	780 580	71 157	Посилення військового потенціалу Росії на Чорному морі, підтримка етнічно близьких Азербайджану та кримськотатарського народу

Те, що дев'ять держав майбутнього ОЧБД є членами НАТО, не повинно завадити його утворенню. Будь-яка країна може бути одночасно членом декількох військово-політичних блоків, що на різних просторах переслідують спільні цілі. Так, у свій час США та Велика Британія були членами трьох військово-політичних блоків (НАТО, СЕНТО, СЕАТО), членами двох блоків були Франція (НАТО, СЕАТО) та Туреччина (НАТО, СЕНТО). Оскільки ОЧБД певною мірою дистанціює інші країни НАТО від прямої конфронтації з Росією, то створення нового блоку не повинно викликати заперечень з боку євроатлантичної спільноти.

Загальна територія країн ОЧБД дорівнює 2 521 365 кв. км, а сукупний людський ресурс (205 947 тис.) перевищує російський (142 857 тис.). Їх спільний військовий неядерний потенціал можна швидко довести до рівня російського, у тому числі й за рахунок використання військово-промислового потенціалу України (танко-, корабле-, літако-, ракетобудування). Таким чином, Росію буде позбавлено можливості виграти неядерну війну проти цих держав у разі організації колективної відсічі агресору. Належність дев'яти країн ОЧБД до НАТО завадить застосуванню Росією атомної зброї. Унаслідок цих чинників створення нового військово-політичного блоку убезпечить країни чорноморсько-балтійського простору від імовірності російської агресії та окупації їх територій.

Хоч ОЧБД матиме явну антиросійську спрямованість, але це спричиняє агресивна політика сучасного російського керівництва, його намагання відродити Російську імперію та біполярний світ. Якщо в Росії відбудуться демократичні зміни і вона відмовиться від імперіалістичної політики, звільнить окуповані території та сприятиме миру і безпеці в цьому регіоні, необхідність в існуванні такого блоку відпаде і він може саморозпуститися.

О. В. Зінченко, доктор історичних наук, доцент

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ ТА УКРАЇНА

Учені-політологи розподіляють глобальні проблеми сучасності, від вирішення яких залежать існування, збереження та подальший розвиток світової цивілізації, на чотири основні групи соціально-політичного, соціально-економічного, соціально-екологічного та гуманітарного характеру. Ключові проблеми нинішньої епохи, що постають перед Україною, логічно розподілити на дві частини: 1) проблеми, у вирішення яких вона робить і об'єктивно здатна зробити значний внесок; і 2) проблеми, які їй загрожують через серйозні перешкоди на шляху їх вирішення, гальмуючи світовий процес глобалізації.

До першої частини слід віднести проблеми запобігання ядерній війні та зменшення рівня озброювання через роззброєння, припинення громадянських воєн, локальних військових конфліктів та ліквідації інших «гарячих» точок планети, подолання культурної відсталості окремих народів, пошуку шляхів вирішення світової енергетичної, сировинної та продовольчої кризи, освоєння в мирних цілях космічного простору, ліквідації голоду, епідемічних захворювань та неосвіченості. Означені проблеми належать до перших двох груп глобальних проблем сучасності, а саме: соціально-політичного та соціально-економічного характеру. Після здобуття незалежності Україна добровільно відмовилася від володіння третім у світі ракетно-ядерним потенціалом після США та РФ (176 міжконтинентальних ракет із 6 ядерними боєголовками до кожної з них, які сумарно сягали 1056 одиниць) разом із ракетами великої дальності та стратегічною авіацією, різко скоротила чисельність інших озброєнь і п'ятикратно обсяги особового складу збройних сил. Представники останніх брали і продовжують брати активну участь у миротворчих операціях на різних континентах та в боротьбі із морським піратством. Україна має понад 820 вищих навчальних закладів, у яких навчаються тисячі іноземних громадян. Багато українських фахівців різних галузей знань працюють у країнах, що розвиваються, вносячи частку зусиль